

ליל שבת On ברכו Before והוא רחום Lesson 3-Reciting

Source 1

סדר רב עמרם גאון-ובלילי שבתות מקדימין ומתפללין, שכך אמרו, עיולי יומא כמה דאפשר מקדימין ליה, אפוקי יומא כמה דאפשר מאחרין ליה, כי היכי דלא להוי עלן כי טונא ואמר ר' יוסי יהי חלקי ממכניסי שבת בטבריה וממוציאי שבת בצפורי, וכך עושין וכך מנהגו. ועומד שליח צבור ומתחיל והוא רחום ועונין ברכו, ומתחיל החזן אשר בדברו מעריב ערבים.

Translation: On Friday night, it is customary to recite Tefilas Maariv earlier than usual as we learned that we should try as much as possible to add on to Shabbos and to delay the end of Shabbos. By conducting ourselves in that manner, we avoid the appearance of Shabbos being a burden for us. So said: R. Yossi: may I be among those who begin Shabbos in Tiberias and end Shabbos in Sapphoris. The prayer leader stands before the congregation and begins by reciting the verse of V'Hu Rachum and then they say Barchu in a responsive manner. The prayer leader then opens with the first Bracha of Kriyas Shema.

Source 2

מחזור ויטרי סימן צט'-מצאתי מה טעם נהגו לומר והוא רחום בתפילת ערבית על שם המקרא:(ישעיהו א', כא') צדק ילין בה. מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון. כיצד? תמיד של שחר מכפר על עבירות שנעשו בלילה, ותמיד של בין הערבים על עוונות שנעשו ביום. וכנגד כן אנו אומרי' והוא רחום כלומר בזמן שבית המקדש קיים היו תמידים מכפרים ועכשיו שבית המקדש חרב ואין לנו תמידים וזבחים אלא תפילה הקדוש ברוך הוא שהוא רחום יכפר עון בשביל התפילות שהן כנגד התמדיים. וגם בתפילת השחר אנו אומרים והוא רחום בסדר קדושה.

Translation: I found that the basis for the practice of reciting the verse: V'Hu Rachum in Tefilas Maariv is based on a verse (Yishayahu 1, 21): righteousness lay in her (Yerushalayim). Never did anyone sleep in Yerushalayim possessing any sins. How could that be? The Tamid sacrifice of the morning brought forgiveness for any sins that were transgressed at night. The Tamid sacrifice of the evening brought forgiveness for any sins that were transgressed during the day. Based on that series of events, we recite the verse: V'Hu Rachum, meaning that while the Beis Hamikdash stood the sacrifices brought forgiveness. Now that the Beis Hamikdash no longer stands and we can no longer rely on the daily sacrifices, we must instead rely on prayer. G-d who is merciful should forgive our sins based on our prayers that were instituted as a substitute for the sacrifices. That is why we include the verse of V'Hu Rachum in Tefilas Shacharis in Kedushah D'Sidra (Oo'Vah L'Tzion).

Source 3

מחזור ויטרי סימן קא'-תקנו לומר והוא רחום במעריב לפי שאין במעריב קרבן לכפר עון. אבל יוצר ומנחה שיש תמידין שמכפרין אין צריך לומר, מפי ר' אליעזר הגדול: יש להקשות והא איכא תמיד של שחר שמכפר על עבירות של ליל ותפילה השחר כנגד תמיד של שחר תקנו: אבל יש אומרים לפי שכן נהגו החוטאים ללקות בשעת מעריב שאו' ציבור והוא רחום. שמקבל החוטא עליו את הדין ואחר שנלקה או' והוא רחום. ועוד שכל המלקה אומר ג'

פעמים והוא רחום. ויש בו מי"ג תיבות. ובין כולן מ' חסר אחת שהיא סוכמת את הארבעים. ומונה כן. והוא אחת. שתיים כו': ועוד שבכל היום אדם חוטא ולערב צריך לומר והוא רחום:

Translation: Chazal instituted the practice of reciting the verse: V'Hu Rachum in Tefilas Maariv because no sacrifices were brought at night to bring forgiveness for sin. Conversely, the Tamid sacrifices were brought to bring about forgiveness for sin in the morning and evening. As a result there is no need to recite the verse: V'Hu Rachum during the morning and evening prayers. That was the opinion of the Great Rabbi Elazar. We can question that reason based on the following: did we not learn that the Tamid sacrifice of the morning brought forgiveness for any sins that were transgressed at night and that the Tamid sacrifice of the evening brought forgiveness for any sins that were transgressed during the day. Based on that reasoning, the two Tamid sacrifices brought forgiveness for all 24 hours of the day. Therefore there should be no need to recite the verse of V'Hu Rachum before Tefilas Maariv. As a result some provide a different basis for reciting the verse of V'Hu Rachum in Tefilas Maariv. They opine that the verse of V'hu Rachum is recited in Tefilas Maariv based on the procedure followed by the Jewish court of executing the sentence of 39 lashes (Malkos) at the time that Tefilas Maariv was usually recited. After receiving his punishment the person so sentenced would exhibit his acceptance of the punishment by reciting the verse of V'Hu Rachum three times. He did so because the verse contains thirteen words. By saying the verse three times, he replicates the 39 lashes that comprise the Malkos (lashes) punishment. That is why we recite the verse three times during the day; once in Yihei Kavod, once in Kedushah D'Sidra and once before Tefilas Maariv. In addition, since man tends to sin during the day, he needs to to recite the verse of V'Hu Rachum to obtain forgiveness.

Source 4

ספר המנהיג דיני תפילה עמוד קיח'-והוא רחום, קיבלתי מרבתי בצרפת לפי שהפושעים הם לוקים בין מנחה לערבית ואומרים על המלקות שלש פעמים והוא רחום, על כן מכריז החזן והוא רחום יכפר עון, ומכאן יש לי תשובה למנהג ספרד שאומרים אותו בשבתות וימי טובים וכבר הובדלו ממלאכה וכדא"ל רב לר' ירמיה מי בדלת א"ל אין בדילנא (ברכות כו'), וכבר קדש היום ואין מלקין אותו עוד.

Translation: V'Hu Rachum. I learned from my teachers in France that we recite that verse before Tefilas Maariv because those who transgressed received their punishment of lashes between Mincha and Maariv. After being inflicted with their punishment they would recite the verse of V'Hu Rachum three times. That is why the prayer leader opens Tefilas Maariv with the verse of V'Hu Rachum. Based on this I can explain the practice in Spain where they also recite this verse on Erev Shabbos and Erev Yom Tov before Tefilas Maariv even though they already stopped work as we learned in Maseches Brachos 27a: Rav said to Rav Yirmiya: have you stopped work; i.e. created a break between the workday and Shabbos. Rav Yirmiya answered: I did. They had sanctified the day and it was no longer appropriate to dole out the punishment of lashes.

ובצרפ' ובפרובינצ' אין מנהג לאמרו בשבתו' וי"ט, אך לפי מה שמצאתי במדרש מאי דכתי' צדק ילין בה מעולם לא לן אדם בירושלם ובידו עון הא כיצד תמיד של שחר מכפר על עבירות הלילה ושל בין הערבים על עבירות היו. לפי מה דקיימא לן דתפילו' כנגד תמידין תיקנום תפי' השחר כנגד [תמיד] שלשחר, ותפי' המנחה כנגד תמיד הערב ותפי' הערב אין להסמיך אותה בקרבן שאין קרבן בלילה שנ' להקרי' את קרבניה', ואסמכוה רבנן כנגד

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שנא' בהן היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו' ואם נתעכלו מבערב יתעכלו כל הלילה, ואין סמך לדבר. על כן מנהג לומר' והוא רחום שאין לנו קרבן לתלות זאת התפי', ובוזה הוא נוח ויפה מנהג ספרד וישר הוא בעיניי. אב"ן.

Translation: In France and Provence it is not the custom to recite the verse of V'Hu Rachum before Tefilas Maariv on Erev Shabbos and Erev Yom Tov. However based on what I found in a Midrash that asks: what is the meaning of the verse: (Yishayahu 1, 21): righteousness lay in her (Yerushalayim). Never did anyone sleep in Yerushalayim possessing any sins. How could that be? The Tamid sacrifice of the morning brought forgiveness for any sins that were transgressed at night. The Tamid sacrifice of the evening brought forgiveness for any sins that were transgressed during the day. Based on the fact that our prayers replaced the sacrifices, Tefilas Shacharis is a substitute for the Tamid of the morning and Tefilas Mincha is a substitute for the Tamid of the evening. Tefilas Maariv is not a substitute for any sacrifice brought in the Beis Hamikdash. That our Sages found a connection between Tefilas Maariv and the burning of the bones at night is not a similar comparison. As a result, the recital of the verse: V'Hu Rachum is necessary because Tefilas Maariv is not a substitute for any sacrifice brought in the Beis Hamikdash. It is therefore appropriate to recite the verse of V'Hu Rachum before Tefilas Maariv on Erev Shabbos and Erev Yom Tov. That is why the practice in Spain is a beautiful practice and is correct in my opinion.

Source 5

אורחות חיים חלק א' סדר תפלת ערב שבת-א. בע"ש באין לב"ה ומתפללין תפלת מנחה כמו בשאר ימי השבוע ואין אומר תחנון מפני כבוד השבת ויש מקומו' שנוהגין לומר קדיש אחר שהתפללו תפלת המנחה בלחש קודם שיפתח החזן תפלה בקול רם. ואחר תפלת המנחה אומר קדיש תתקבל. ואח"כ פותחין בתפלת ערבית וקורין את שמע בברכותיה ואין אומר והוא רחום לפי שהוא תחנה ואין שואלין צרכיו בשבת פן יתעצב בה ואסור לאדם להיות עצב בה ולפיכך אין אומרים אמצעיות שמא צריך לא' מהן ויתעצב וי"א שאין אומרים אותן מפני טורח צבור ומתחילין בברכו. ומי שנכנס לב"ה אחר תפלת המנחה והוא לא התפלל מנחה יענה קדיש עם הקהל ותכף יקום להתפלל מנחה ולא יענה ברכו כי אחר ברכו לא יוכל להתפלל י"ח אחר שקבל עליו שבת וכן מצאתי כתוב בשם גאון שאמר בשם רבותיו:

Translation: On the eve of Shabbos, they come to synagogue and recite Tefilas Mincha as they do every other day of the week except that they do not say Tachanun out of respect for the onset of Shabbos. There are places where it is customary to recite Kaddish after reciting Tefilas Mincha quietly before the prayer leader opens Tefilas Maariv out loud. After completing Tefilas Mincha, the prayer leader says Kaddish Tiskabel. They then open Tefilas Maariv, recite Kriyas Shema and its Brachos but the prayer leader does not open with the verse of V'Hu Rachum because it is a prayer of supplication. We are not permitted to ask for our personal needs on Shabbos because doing so would sadden us and it is prohibited to be sad on Shabbos which is why we omit the thirteen middle Brachos of the daily Shemona Esrei. Others explain that the middle Brachos of Shemona Esrei are omitted so as to not trouble the congregation. The prayer leader begins with Barchu. If someone enters the synagogue after the congregation has completed Mincha and he has not yet recited Tefilas Mincha, he may answer to Kaddish and then recite Tefilas Mincha but he should not answer to Barchu because once he answers to Barchu he is not permitted to recite Tefilas Mincha

---

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

---

because he has accepted upon himself the obligations of Shabbos. I found that rule written by one Gaon in the name of his teachers.

Source 6

ספר אבודרהם מעריב של שבת-ערבית (בשבת) נוהגין בכל המקומות בספרד לומר והוא רחום כשאר הימים וכבר כתבנו למעלה בשם אבן הירחי שני טעמים על שנהגו לאמרו ולפי הטעם הראשון אין ראוי לאמרו ולפי הטעם השני ראוי לאמרו וגם רב נחמן כתבו.

Translation: In Spain it is customary to open Tefilas Maariv with the verse of V'Hu Rachum as they do on weekdays. Concerning this practice, I provided above the reason to do so or not to do so from the Sefer Ha'Manbig. The first opinion held that it is not appropriate to recite the verse but according to the second opinion, it is appropriate. In addition, R. Nachman wrote that it is appropriate to do so.

Source 7

טור אורח חיים הלכות שבת סימן רסז' -ונוהגין בספרד לומר והוא רחום כשאר הימים ובאשכנז אין נוהגים לאומרה. ולפי הטעם שכתבתי למעלה שאומרים אותו בשביל המלקות ראוי שלא לאומרו בשבת.

Translation: It is customary in Spain to recite the verse of V'Hu Rachum at the opening of Tefilas Maariv on Shabbos eve as they do on weekdays. However, in Ashkenaz, it is not their custom. I wrote above that the verse is said because they would inflict the punishment of lashes just before Tefilas Maariv. Based on that explanation, it would be inappropriate to recite the verse on Shabbos eve.

Source 8

ריקאנטי¹ בראשית פרק יח'-ותיקנו והוא רחום קודם תפלת ערבית, והטעם מבואר. במדרש רות [עט ע"ב] אמרו שם שלשה שליטים מושלים בגיהנם מתחת יד דומה. והם משחית, אף, וחמה. וכל האחרים ממונים תחתם ודנין נפשותיהן של רשעים. וכל אותן כתות של מלאכי חבלה כולן מרעישין גהינם ונשמע קולן לרקיע. וקולות של רשעים ביניהם צווחין ואומרים ווי ווי ואין מרחם עליהן, והמשחיתים הללו שולטים כל ימי השבוע מזמן תפלת ערבית, ודנין אותן שהיו במחשך מעשיהן ומהרהרין הרהורים על משכבותם . . .

Translation: They instituted the practice of reciting V'Hu Rachum before Tefilas Maariv. The reason to do is clear. In Midrash Ruth we learned that three entities rule in hell: Mashchis (destroyer), Af (anger) and Chaima (rage). They are responsible to judge the souls of the wicked. All others who serve there work under their control. Those agents of punishment create such a tumult that the sound can be heard in the heavens. Within the noise can be heard the voices of the wicked crying out: Oy Yoy and noone extends any pity towards them. These agents rule on each day of the week beginning at night and they judge those whose actions brought darkness and are forced in death to constantly think about what they did . . .

ולכן תקנו בתפילת ערבית כל ימי השבוע והוא רחום, על כי מאותה שעה שבחשך דנין את הרשעים ע"י ג' המשחיתים שהם משחית אף וחמה, וכלן נכללו בהאי והוא רחום, משחית, הה"ד [תהלים עת, לח] ולא ישחית. אף, והרבה להשיב אפו. חמה, ולא יעיר כל חמתו.

---

1. R. Menachem Recanati was born in Italy, ca. 1250, and he died ca. 1310. In addition to the halachic rulings collected in Piskei Recanati (his only halachic work), R. Menachem wrote a kabbalistic commentary on the Torah, a commentary on the siddur, and discussions of the commandments.

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

ולפיכך תקנו והוא רחום בימי החול. כיון שנכנס השבת מסתלק הדין מן העולם, והרשעים בגיהנם יש להם מנוחה, ומלאכי חבלה אינן שולטין עליהן משעה שקדש היום. ועל כן אין אומר בערב שבת והוא רחום כדי שלא יתעוררו מלאכי חבלה, ולפיכך הוא אסור לאומר בערב שבת מפני כבודו של מלך המגין על הרשעים בשבת, להורות שכבר נסתלק הדין מן העולם וכבר אין רשות למחבלים לחבל.

Translation: Therefore they instituted the practice of reciting the verse: V'Hu Rachum because beginning with the time of Tefilas Maariv the wicked are judged by the three agents, Mashchis, Af and Chaima. Notice that all three of the agents are mentioned in the verse: V'Hu Rachum. The words: V'Lo Yashchis represent Mashchis. Af is represented in the words: V'Hirbah Li'Hashiv Apo; Chaima, in the words: V'Lo Ya'ir Chamaso. That is why we recite this verse on weeknights. Once Shabbos comes, the process of judging those in Hell pauses. The wicked in Hell are extended a rest. Once Kiddush Ha'Yom is recited on Shabbos the agents of punishment stop their work. That is why we do not recite the verse of V'Hu Rachum before Tefilas Maariv on Erev Shabbos. We do not want to stir the agents of punishment. It is prohibited to say the verse on Erev Shabbos out of respect for G-d who protects the wicked on Shabbos. We demonstrate that the process of judging the wicked has been suspended for the day and that the agents of punishment are prohibited from inflicting punishment on Shabbos.

... והוא הדין שאין לומר שומר עמו ישראל, כי מודים שהשרים והמקטרגים הם בממשלתן ולא הוא יתעלה. ועוד המשילו משל אחר רבותינו ז"ל. משל לרועה צאן, כל זמן שהצאן במדבר תוך הזאבים אז מתפלל על שמירתם, אבל כשהצאן בעיר אינו מתפלל על שמירתן. וזהו טעם בחתימת הפורש סוכת שלום, כי כיון שבא השבת אינו צריך שמירה מן הקטיגור, ועל כן חותמים הפורש סוכת שלום, כלומר סוכת דוד המחוברת לשלום, כמה דאת אמר [עמוס ט, יא] אקים את סוכת דוד הנופלת:

Translation: Similarly, we do not recite the Bracha of Shomer Amo Yisroel La'Ad because that Bracha is an admission that the officers and the enemies of the Jews are in control of the Jews and that G-d allows it. To explain this phenomena, our Rabbis composed a parable. Our relationship to G-d is like the relationship of a shepherd to his flock. For as long as the shepherd is with his sheep in the desert among the wolves, the shepherd needs to pray for the safety of his flock. However, once the shepherd herds the sheep into the city, he no longer feels the need to pray for their protection. That is why we change the words in the Chasimas Ha'Bracha of Hashkeiveinu to Ha'Porais Succas Shalom. Once Shabbos comes we no longer need protection from those who would persecute the Jewish people. G-d protects us simply by it being Shabbos. That is why we end the paragraph of Hashkeiveinu with: Ha'Porais Succas Shalom; i.e the House of Dovid that is tied to peace, as we find in the verse (Amos 9, 11) I will re-establish the House of Dovid that has fallen.

סידור רבי שלמה ברבי נתן-תפלת שחרית

הפרק הראשון / תפלות ימי החול — קדיש ויוצר יא

אחר כך יאמר:

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. ואם יש שם עשרה אנשים שהגיעו לכלל דעת יאמר שליח הציבור קדיש לפי הסדר הזה.

יתגדל ויתקדש שמייה רבה

ויענו אמן.

בעולמא די ברא כרעותיה ימלך מלכותיה יצמח פרקניה יבע וייתי מלכות משיחיה ויפרק עמיה¹⁸ בחיבון וביומיבון ובחיי כל כלל עמו בית ישראל בעגלה ובזמן קריב ואמרו אמן יהא שמייה רבא מבורך לעולמא ולעולמי עלמא. יתברך יתרומם יתהדר ויתעלא ויתהלל¹⁹ שמייה דקדשא בריך הוא. ויענו אמן.

לעילא לעילא מכל ברכתו (ברכתא) שירתו (שירתא) תשבחותו (תושבחתא) נחמותו (נחמתא) ומבאתו (ומבאתא) דאמרוין בעולמא ואמרו אמן.

ויענו אמן. ואם אין ציבור ישמיט הזכרת הקדיש. אחר כך יאמר.

ברכו את ה' המבורך לעולם ועד²⁰ ואם יש מגין שם גם ברוך ה' המבורך לעולם ועד.

ואם לאו יתחיל מכאן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל. המאיר הארץ ולדרין עליה בחכמה וטובו מחדש

סידור רבי שלמה ברבי נתן-תפלת מנחה

וצריך אני לסדר כאן סדר תפלת המנחה ואומר, שנבול זמן תפלת המנחה מן המחצית השנייה של השעה השביעית⁴⁵ עד שקיעת השמש בלכר. ואח"כ מתחיל החזן והוא רחום, ואח"כ אשרי יושבי ביתך, ואח"כ תהלה לדוד עד סוף המזמור. ואח"כ עומד ומתפלל י"ח,